

Çalışmaları Kimliğinin Önüne Geçen Kadın: Servet Sami Dedeçay¹

(A woman whose work supersedes her own self: Servet Sami Dedeçay)

Mesude Atay*
Akademisyen

Günümüzde neredeyse momla arar olduğumuz bir insan profilini anlatmak bana şu anda bir kadın olarak, bir akademisyen olarak gurur vermektedir. Elbette bu gururu hak etmek aldığım sorumluluğu olabildiğince hak ettiği şekilde yerine getirmekle gerçekleştirecektir.

Yaşama bu kadar çok çalışmayı sığdıran ve çalışmalarını kimliğinin önüne geçiren bir insanı anlatmak hiç de kolay değil benim için. Çünkü günümüzde, çalışma ve ürün odaklı bir yaşam sürmek, popülizmden sakınmak neredeyse geçerliliğini kaybeder oldu. Dedeçay, kendisini eserleriyle keşfetmeye davet ediyor.

Dr. Servet Sami Dedeçay ismi, öncelikle Kıbrıs eğitim tarihinde ilk üniversite olan “Lefkoşa Özel Türk Üniversitesi”ni, 1972 yılında kuran kişi olarak kendisini hatırlatmaktadır.

1929 yılında Lefkoşa’da doğan Dedeçay’ın, eğitim hayatı çok zengin olup, aynı zenginliği çalışmalarına taşımıştır.

İlk ve orta öğrenimini Larnaka’da Amerikan okulunda tamamlamıştır. Daha sonra 1960-68 yılları arasında Paris Üniversitesi’nde, Hukuk Fakültesi’nin Kriminoloji Penoloji bölümünde doktorasını da tamamlayarak mezun olmuştur.

Doktora çalışmasının hemen ardından 1968-72 yılları arasında Erzurum Atatürk Üniversitesi’nde uzman olarak görev yapmıştır.

Kişisel imkanlarını kullanarak ilk Kıbrıs üniversitesi olan “Lefkoşa Özel Türk Üniversitesi”ni 1972 yılında Kıbrıs’a döndüğü zaman kurar. Bir süre öğrenim yapılan bu üniversite de mezun verildikten sonra, Araştırma Üniversitesi kimliği ile çalışmalar yürütülmüştür. Çalışmaların çoğu Lefkoşa Özel Türk Üniversitesi basımı olarak yayın dünyasına kazandırılmıştır.

Sosyal bilimler üzerine çalışmaları olan Dedeçay’ın, Kıbrıs Kültürü’nü belgeleyen 22 kitabı bulunmaktadır. Farklı konularda yazdığı çok sayıda makaleleri de bulunan Dedeçay; İngilizce, Fransızca, Farsça ve Rumca bilmektedir.

Dedeçay’ın eserlerine bakıldığında çok geniş bir konu yelpazesi görmek mümkün. Ancak çalışmaların yoğunluğu iki ana konu etrafında

* Doç. Dr. Mesude Atay, İlköğretim Bölümü, Eğitim Fakültesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs. E-posta: mesude.atay@emu.edu.tr

toplanmaktadır: 1) Kıbrıs Türk Kadını 2) Kıbrıs'ın doğası ve doğanın sunduğu zenginlikler. Böylece Dedeçay'ın, kadın hakları savunuculuğu ve çevreci kimliklerinin varlığından söz etmek mümkündür. Çalışmalarından bazılarını sıralayacak olursak;

- Kıbrıs'ta Türk işçilerinin sendika kurma faaliyetleri (1918-1959 arası anlatılmaktadır.)
- Kıbrıs'ta Tütün Ziraatı, Tütün Ticareti ve Sanayi
- Viktorya İslam İnas Sanayi Mektebi ve Kıbrıslı Türk Kadınının Hakları
- Kıbrıs Bibliyografyası
- Nazım Ali İleri: Hayatı ve Eserleri
- Kıbrıs'ta Kümes Hayvanı Besleyiciliği ve Ticareti
- Kıbrıs'ta kokulu bitkiler ve bunların ihtiva ettiği kokulu yağlar ve sağaltıcı özellikleri (3 ciltlik bir çalışma).
- Kıbrıs'ta Balık Çiftliği ve Balık
- Deniz Süngeri
- Tuz Gölleri
- Kıbrıslı Türk Kadınının Eğitim Aracılığı Sayesinde Dinsel Mutaasıplıktan Sıyrılıp Çağdaş Hak ve Özgürlük Kurallarını Kabullediği (3 Ciltlik Bir Çalışma).

Bu çalışma Dr. Dedeçay'ın son dönem çalışmasıdır. Birinci cilt, *Viktorya İslam İnas Sanayi Mektebi ve Kıbrıslı Türk Kadınının Hakları* adlı çalışmadır. Bu eser çok güçlü bir arşiv, biyografi ve sözlü tarih çalışması ile ortaya çıkmıştır. Dr. Dedeçay'ın kaynak kullanımında ki titizliği dikkat çekicidir. Bu nedenle Kıbrıs Eğitim Tarihi ve bu tarihte Kıbrıs Türk Kadını'nın eğitim tarihinde temel bir eser özelliği de taşımaktadır.

1902 yılında kurulan Viktorya İslam İnas Sanayi mektebi ile başlayan Kıbrıslı Türk Kadını'nın eğitim serüvenini 1979 ve günümüze kadar kronolojik bir formda bu eserde görebiliyoruz. Kitabın ikinci bölümünde, Osmanlı döneminden başlayarak günümüze kadar Kıbrıslı Türk Kadını'nın değişimi giysiler üzerinden analiz edilmektedir. Diğer taraftan bu bölümde, Kıbrıslı Türk Kadınları'nın sosyal yaşantıları, sivil toplum kuruluşlarına katılmaları ve STK kurma çabaları, Tiyatro ve Edebiyata emeği geçenler Dedeçay tarafından kaleme alınmıştır.

Aynı temanın ikinci cildi olan kitabın adı ise *Değişik Alanlarda Kendi Çabalarıyla Başarı Zirvesine veya Onun Yakınına Ulaşabilmiş Bayanların Özgeçmişleri*. Dr. Servet Sami Dedeçay bu eserinde de başarılı Kıbrıslı Türk Kadınlarını aşağıdaki çalışma alanlarına göre ele almış ve değerli bir arşivi kadın çalışmalarına kazandırmıştır. Söz konusu bu alanlardan bazıları; politika, hukuk, sağlık, spor ve müziktir.

Dedeçay çalışmasında özgeçmiş formatı kullansa da, her bir özgeçmiş Kıbrıs tarihi ve kültürü ile ilgili çok önemli ipuçları da vermekte ve Kıbrıslı

Türk Kadınının bugün elde ettiği ve edebileceği statü ve değeri ortaya koymaktadır. Bu arada bu çalışmanın III. cildi de yayına hazırlanmaktadır.

Dr. Servet Sami Dedeçay`ın çalışmaları, ortaya koyduğu eserleri kendisi ve en önemlisi akademik dünyadaki duruşu benim ve eminim ki pek çok kişinin onunla ilgili merakını artırmaktadır. Onun hakkında yapılacak derinlemesine bir biyografik çalışmanın değer bulacağını söylemeden geçemeyeceğim. Huzurlarınızda Dr. Servet Sami Dedeçay`a sağlık diliyor, kazandırdıkları için tüm kadınlar adına da teşekkür etmek istiyorum.

¹ Bu yazı Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ) Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi'nin (KAEM), 19 Ekim 2009 de düzenlediği "Eğitimde Kadın Emegi Paneli"nde , Mesude Atay'ın eğitmeni ve araştırmacı yazar Prof.Dr. Servet Sami Dedeçay'ı anlatan konuşmasının metnidir. Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs.